

AZƏRBAYCAN
RESPUBLİKASININ
DÖVLƏT
STANDARTI

AZS

İlkin nəşr
2024

BİYAN KÖKÜ ÜÇÜN
STANDART TEXNİKİ ŞƏRTLƏR

STANDARD SPECIFICATION
FOR LICORICE ROOT

2024

MÜQƏDDİMƏ

1. Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi tərəfindən **HAZIRLANIB** və **TƏQDİM EDİLİB**.
2. Azərbaycan Standartlaşdırma İnstitutunun “_____” _____ 2024-cü il tarixli _____ sayılı QƏRARI ilə **TƏSDİQ EDİLİB**.
3. **QÜVVƏYƏ MİNMƏ TARİXİ** “_____” _____ 2024-cü il
4. **İLK DƏFƏ TƏTBİQ EDİLİR**.
5. Dövlət standartında müəyyən edilən beynəlxalq standartlar, norma, qayda və tövsiyələrə və digər dövlətlərin müvafiq mütərəqqi milli standartlarına, elm, texnika və texnologiyanın müasir nailiyyətlərinə əsaslanmasını müəyyən etmək üçün standartın ilkin yoxlama müddəti 2025-ci il, dövrü yoxlama müddəti ildə bir dəfədir.

Bu standart Azərbaycan Standartlaşdırma İnstitutunun icazəsi olmadan tam və ya hissə-hissə yenidən çap oluna, çoxaldıla və yayıla bilməz

MÜNDƏRİCAT

1. TƏTBİQ SAHƏSİ	1
2. NORMATİV İSTİNADLAR	1
3. TEXNİKİ TƏLƏBLƏR	1
3.1. Xüsusiyyətlər	1
3.2. Markalanma.....	2
3.3. Qablaşdırma.....	2
4. QƏBUL QAYDALARI	2
4.1. Qəbul zamanı çəkinin təyini.....	2
5. SINAQ ÜSULLARI	2
5.1. Nümunə götürülmə üsulları.....	2
5.2. Avadanlıq.....	2
5.3. Sınağın aparılması.....	2
5.4 Nəticələrin işlənməsi.....	2
6. DAŞIMA VƏ SAXLAMA ŞƏRTLƏRİ	3
6.1. Daşıma şərtləri.....	3
6.2. Saxlama şərtləri.....	3

1. TƏTBİQ SAHƏSİ

Bu texniki şərtlər paxlakimilər fəsiləsindən olan, Azərbaycanın müxtəlif ərazilərində yabarı halda rast gəlinən və mədəni şəkildə becərilən texniki xammal, qida və tibb sənayesi üçün xammal, həmçinin ixrac üçün nəzərdə tutulan çoxillik biyan (xüsusi ilə şirinbiyan ([lat.](#) Glycyrrhiza glabra)) bitkisinin kök hissəsinə şamil olunur.

2. NORMATİV İSTİNADLAR

Bu standartda aşağıdakı dövlətlərarası standartlara istinadlar edilmişdir:

QOST 166-89	Ştangen pərgar
QOST 792-67	Metal məftil
QOST 6077-80	Polietilen kisələr
QOST 10354-82	Polietilen örtük
QOST 14192-96	Nəqliyyatın markalanması
QOST 22839-88 ¹	Biyən kökləri və kökümsovları
QOST 24027.0-80	Dərman bitkiləri xammallarının qəbul qaydaları və nümunə götürmə üsulları
QOST 24027.1-80	Dərman bitkiləri xammallarının həqiqiliyini, anbar zərərvericiləri ilə yoluxmasını, incəliyini və çirkliliyini müəyyən etmək üçün üsullar
QOST 24027.2-80	Dərman bitkiləri xammallarının rütubətin, kül tərkibinin, ekstraktiv maddələrin və taninlərin, efir yağının təyini üsulları

Qeyd 1. QOST 22839 ilə oxşardır, lakin bu standartla eynilik təşkil etmir.

3. TEXNİKİ TƏLƏBLƏR

3.1. Xüsusiyyətlər

3.1.1. Biyan kökü aşağıdakı norma və tələblərə cavab verməlidir.

Göstəricinin adı	Xüsusiyyətlər və normalar
Uzunluq göstəriciləri	Müxtəlif uzunluqlarda olan köklər
Quruluşu	Köklərin qabıqla örtülmüşdür, qabıq daxilində zoğlar müşahidə olunur ¹
Rəngi - səth hissəsinin: - daxili hissəsinin:	Açıq və bozumlu qəhvəyi Açıq sarıdan qonuru sarıyaqədər
Qalınlıq göstəriciləri	7,0 mm-dən ² kiçik olmamaqla
Qoxusu	Biyən kökünə xarakterikdir
Dadı	Tünd şirin, bir qədər qıcıqlandırıcıdır
Nəmlik göstəricisi	12,0 %-dən az ³
Natəmizlik (tərkibindəki qarışıqların) göstəricisi - biyan kökünün doğranması zamanı əmələ gələn xırda hissəciklər və digər bitliklərin qalıqları - qum, torpaq, daş hissəcikləri	4,0 %-dən az 1,8 %-dən az
Kif və s. göbələklərin mövcudluq göstəriciləri	Yolverilməzdir (qadağandır)
Havalandırıldıqda yox olmayan qeyri-spesifik qoxu	Yolverilməzdir (qadağandır)
Zəhərli bitkilərin və onların hissələrinin olması	Yolverilməzdir (qadağandır)
Anbar zərərvericiləri ilə yoluxma	Yolverilməzdir (qadağandır)

Qeyd: 1. Sifarişdən asılı olaraq qabıq hissə zoğ hissədən ayrılabilir.
2. Qalınlıqları 3-7 mm olan köklərə bir partiyada 12%-dən çox olmamaqla icazə verilir.
3. Ekstrakt istehsalı üçün biyan kökünün nəmlik göstəricisinin 20%-dən çox olmamaqla icazə verilir.

3.2. Markalanma

3.2.1. Nəqliyyatın markalanması – QOST 14192. Biyan kökündən ibarət yük aşağıdakıları özündə əks etdirən markalanma ilə təmin olunmalıdır.

- 1) yük göndərəninin adı və ünvanı
- 2) əmtəə nişanı
- 3) xammalın adı
- 4) partiyanın nömrəsi
- 5) xammalın istehsal tarixi
- 6) qablaşdırılma tarixi
- 7) netto və brutto çəki
- 8) yuxarıdakı məlumatları təsdiq edən şəxsin adı, soyadı və imzası
- 9) “nəmdən uzaq tutun” nişanı

3.3. Qablaşdırma

3.3.1. Müxtəlif forma və ölçülərdə doğranmış biyan kökü QOST 6077 tələblərinə müvafiq olaraq kisələrdə və 100 kq-dək QOST 792 tələblərinə uyğun metal məftillə bağlanmış kip formasında qablaşdırıla bilər. Kiplər QOST 10354 tələblərinə uyğun H markalı plyonkalarla qablaşdırıla bilər.

4. QƏBUL QAYDALARI

4.1. Qəbul zamanı çəkinin təyini

4.1.1. Xammalın qəbulu QOST 24027.0 standartına uyğun olaraq həyata keçirilir.

4.1.2. Biyan kökünün təqribi çəkisi M_t aşağıdakı düsturdan istifadə edilməklə hesablanır.

$$M_t = M_f (100 - W_f) / (100 - W_b)$$

M_f – faktiki nəmlikdə biyan kökü partiyasının çəkisi, kq;

W_f – biyan kökünün faktiki nəmliyi, %;

W_b – biyan kökü üçün icazə verilən nəmlik göstəricisi, %;

5. SINAQ ÜSULLARI

5.1. Nümunə götürülmə üsulları - QOST 24027.0-a uyğun olaraq aşağıdakı əlavəyə müvafiq olaraq qalınlığı 3-7 mm olan xammalın miqdarını, xirdalanmanın və natəmizlik (tərkibindəki qarışıqların) səviyyəsini müəyyən etmək üçün çəkisi 5,0 kq təşkil edən analitik sınaq götürülür.

5.1.1. Biyan köklərinin quruluşunu, iyini, rəngini, dadını, göbələk və ziyanvericilərlə yoluxmanı və qarışıqları QOST 24027.1, nəmliyin müəyyən olunması isə QOST 24027.2-yə uyğun həyata keçirilir.

5.1.2. Qalınlığı 3-7 mm təşkil edən biyan köklərinin kütlə faizinin müəyyən olunması

5.2. Avadanlıq

Tərəzi – 10 kq ölçmə zamanı maksimum 5 qr xəyata malik

Ştangen pərgar - QOST 166-80-a uyğun olaraq

5.3. Sınağın aparılması

Sınaq üçün götürülmüş analitik nümunədə qalınlığı 3-7 mm olan xammalın miqdarının müəyyənləşdirilməsi üçün biyan köklərinin ən enli hissəsi ölçülür. Sonra qalınlığı 3-7 mm olan köklər ölçmə xətası 5 q-dan çox olmayan tərəzidə çəkilir. Ölçmədən sonra seçilmiş köklər analitik nümunəyə əlavə edilir.

5.4. Nəticələrin işlənməsi

Analitik nümunədə qalınlığı 3-7 mm arasında olan köklərin müəyyənləşdirilmiş çəkisinin analitik nümunənin ümumi çəkisinə olan nisbəti hesablanır. Hesablanmış nisbətin 100-ə vurulması nəticəsində alınmış göstərici tam ədədə qədər yuvarlaqlaşdırılır və faizlə ifadə olunur

6. DAŞIMA VƏ SAXLAMA ŞƏRTLƏRİ

6.1. Daşıma şərtləri

6.1.1. Yuxarıda qeyd edilmiş qablaşdırılma üsullarından istifadə edilərək qablaşdırılmış biyan kökündən ibarət yük qapalı şəraitdə olmaqla bütün növ nəqliyyat vasitələrində həmin nəqliyyat növü üçün müəyyənləşdirilmiş qüvvədə olan yükdaşıma qaydalarına uyğun olaraq daşına bilər.

6.2. Saxlama şərtləri

6.2.1. Biyan kökləri qapalı anbarlarda saxlanılır. Hər bir xammal partiyası hündürlüyü 15 sm-dən az olmayan rəflərdə və ya altlıqlarda hündürlüyü 4 m-dən çox olmayan yığınlara yığılır. Anbarın divarlarından bağlamanın kənarına qədər məsafə ən azı 25 sm, yığınlar arasında boşluqlar ən azı 50 sm olmalıdır. Hər bir yığında aşağıdakıları göstərən etiket olmalıdır:

- 1) xammalın adı;
- 2) qəbul tarixləri;
- 3) satınalma ili və ayı;
- 4) yükün qəbulu aktının nömrəsi.

6.2.2. İxrac üçün biyan köklərinin saxlama müddəti malların dövlət sərhədindən keçirildiyi andan 6 aydır.